

Ar buvo nunuodytas Mocartas?

Jaunesnioji Mocarto žmonos **Konstancos** sesuo **Sofi** pasakojo, kad pirmąjį 1791 m. gruodžio sekmadienį ji virtuvėje ruošė kavą motinai. Sofi neseniai buvo grįžusi iš Vienos, kur lankė sergantį Mocartą ir grįžo žinodama, kad jam pagerėjo. Laukdama, kol išvirs kava, Sofi žiūrėjo į ryškią lampados liepsną ir galvojo apie Mocarto sveikatą. Staiga liepsna visiškai užgeso, nors nebuvo jokio skersvėjo. Išsigandusiai Sofi motina patarė tuoj vėl keliauti į Mocarto namus. Konstanca seseriai pasakė, kad ligonis naktį buvo labai neramus.

Pamatęs giminaitę, Mocartas pasakė: „Labai džiaugiuosi, kad atėjai. Pasilik šiandien pas mus, kad matytum, kaip aš mirštu“. Pas Mocartą tuo metu buvo jo asistentas Zussmajeris, kuriam kompozitorius aiškino, kaip užbaigti paskutinį jo kūrinį – gedulingas mišias „**Rekviem**“. Naktį į 1791 m. gruodžio 5 d. Mocartas mirė.

Antrasis Konstancos vyras Georgas Nissenas 1828 m. paskelbė Mocarto biografiją, kurioje aprašė ligos simptomus: „Pirmiausia ištino plaštakos ir pėdos, paskui ligonis pradėjo vemti. Tai vadinasi aštri dėmėtoji karštinė“. Mirusiųjų registracijos knygoje taip pat nurodyta ši mirties priežastis.

Keletą savaitių prieš mirtį Mocartas pasakė Konstancai: „Man davė akwa-tofanos ir apskaičiavo tikslų mano mirties laiką“. (Akwa-tofana yra lėtai veikiantis nuodas, pavadintas garsios XVII a. italų nuodytojos Džulijos Tofanos vardu.) Mocartui atrodė, kad paslaptingo nepažįstamojo užsakytas „Rekviem“ buvo skirtas paties Mocarto laidotuvėms.

1791 m. gruodžio 31 d. viename Berlyno laikraštyje apie Mocarto mirtį rašoma: „Kadangi po mirties kūnas ištino, kai kas mano, kad jį nunuodijo“. Vyresnysis Mocarto sūnus **Karolis Tomas** prisiminė, kad tėvo kūnas taip ištino ir kvapas buvo toks baisus, jog skrodimas nebuvo atliktas. Skirtingai nuo daugumos lavonų, kurie sustingsta, Mocarto kūnas liko elastingas kaip visų nunuodytųjų.

Kas siekė Mocarto mirties? Svarbiausia versija – pavyduolis italas **Antonijus Saljeris**. Penkeriais metais vyresnis už Mocartą Saljeris 1774 m. paskirtas rūmų kompozitoriumi. Kai po septynerių metų į Vieną atvyko Mocartas, Saljeris buvo įžymiausias austrų sostinės kompozitorius. Jis rašė daug ir lengvai. Jo mokiniai buvo Liudvikas Bethovenas, Francas Šubertas, Ferencas Listas. Saljeris Mocarto asmenyje tuoj pamatė konkurentą, o Mocartas neslėpė paniekos rūmų kompozitoriui.

Po vyro mirties Konstanca pasiuntė jaunesnįjį sūnų mokytis pas Saljerį. Vėliau paklaustas, ar Saljeris nunuodijo tėvą, Mocarto sūnus atsakė, kad Saljeris nežudė tėvo, bet intrigomis apnuodijo jo gyvenimą. Saljeriui priskiriamas pasisakymas: „Gaila, kad Mocartas mirė toks jaunas, nors daugeliui kompozitorių tai [mirti jaunam – V.K.] į naudą: jeigu jis būtų gyvenęs ilgiau, nė vienas žmogus nebūtų davęs nė kriaukšlės duonos už mūsų darbą“

1823 m. Bethoveno mokinyš Ignacas Moskeles aplankė nukaršusį Saljerį vienoje priemiesčio klinikoje. Sunkiai tardamas žodžius, Saljeris pasakė jaunam muzikantui: „Jūs žinote, kad mane kaltina Mocarto nužudymu. Šiame absurdiškame kaltinime nėra nė žodžio teisybės.

Perduokite pasauliui, kad senasis Saljeris, kuris netrukus mirs, pasakė jums tai“. Po mėnesio Saljeris bandė nusižudyti. Jį lankę žmonės kalbėjo, kad jį kankina haliucinacijos, susijusios su kalte prieš Mocartą, ir jis nori išpažinti savo nuodėmę. Po metų kompozitorius numirė. (Saljeris sulaukė dienos, kai 1824 m. Viena pažymėjo 50 metų nuo jo paskyrimo rūmų kompozitoriumi.)

Kitas įtariamasis dėl Mocarto mirties buvo **Francas Hofdemelis**, narys masonų ložės, kurioje buvo ir pats Mocartas. Gražuolė Hofdemelio žmona Magdalena ėmė Mocarto pamokas. Praėjus kelioms dienoms po Mocarto mirties Hofdemelis puolė savo nėsčią žmoną ir skustuvu sužalojo jai veidą, kaklą bei rankas, o po to nusižudė. Magdalena išgyveno ir po penkių mėnesių pagimdė vaiką, kurio tėvas, neva, buvo Mocartas. Vyresnioji Mocarto sesuo Marija Ana yra kalbėjusi, kad Mocartas duodavo pamokas tik toms moterims, kurias būdavo įsimylėjęs. Subtilusis Bethovenas, praėjus daug metų po Mocarto mirties, atsisakė koncertuoti dalyvaujant Magdalenai, nes „tarp jos ir Mocarto buvo pernelyg didelis artumas“.

Tačiau amžininkų pastebėjimai ir Mocarto laišakai rodo, kad jis buvo labai atsidavęs Konstancai, ir jokių nesantuokinių jo ryšių įrodymų nėra.

Buvo dar vienas gandas: Mocartas buvęs nubaustas už tai, kad operoje „**Stebuklingoji fleita**“ atskleidė masonų paslaptis. Šios alegorinės operos premjera įvyko 1791 m. rugsėjo 30 d. Dirigavo pats autorius, opera susilaukė kritikų ir publikos susižavėjimo. Žavėjosi ir Saljeris, apie ką didžiudamasis žmonai rašė Mocartas. Opera pagarbiai propagavo slaptos draugijos idėją. Vienos masonai buvo patenkinti ir užsakė Mocartui kantatą, kurią jis sukūrė prieš mirtį. 1792 m. kantata buvo atlikta Mocarto šeimos naudai.

Neturėdama pinigų našlė organizavo labai kuklias Mocarto laidotuves. 1791 m. gruodžio 7 d. po mišių Švento Stepono katedroje katafalkas pajudėjo į **Švento Marko** kapines, iki kurių buvo valanda kelio. Laikoma, kad dėl šlapdribos ir tolumo kelio palydinčių nebuvo. Dėl to jo palaidojimo vieta bendrame kape liko nežinoma. Tačiau vienas laidotuvių dalyvis dienoraštyje pažymėjo, kad gruodžio 7 d. diena buvo šilta, nors apsiniaukusi. Manydama, kad bažnyčia pastatys kryžių ant kapo, Konstanca nestatė paminklo. Tik 1859 m. Švento Marko kapinėse pastatytas marmurinis monumentas, nežinant tikslios palaidojimo vietos.

1966 m. šveicarų gydytojas **Karlas Beras** Mocarto diagnozė – „dėmėtoji karštinė“ – pavadino neprofesionalia. Remdamasis Mocarto gydytojo užrašais, šveicaras nustatė, kad Mocartui buvo **snarių reumatas**.

1984 m. kitas gydytojas – **Piteris Devis** – dar giliau išanalizavo Mocarto mirties istoriją. 1762 m., kai šešiametis vunderkindas pradėjo kurti ir koncertuoti, užsikrėtė streptokokine viršutinių kvėpavimo takų infekcija. (Tokios infekcijos pasekmės gali pasireikšti po daugybės metų.) Vėliau berniukui kildavo tonzilito priepuoliai, jis sirgo karštine, bronchitu, vėjaraupiais, gelta. 1784 m. kompozitorius sunkiai sirgo: vėmė, buvo snarių reumato požymiai. Gydytojas Devis padarė išvadą, kad Mocarto mirties priežastis buvo streptokokinės infekcijos, gautos epidemijos metu, inkstų nepakankamumo, kurį iššaukė alerginis jautrumas (žinomas kaip Šenleino-Genocho sindromas), derinys, o taip pat kraujo išsiliejimas į smegenis ir bronchopneumonija. Devis

pažymėjo, kad inkstų nepakankamumo požymiai yra depresija ir kliedėjimas. **Tuo ir paaiškinamas Mocarto įsitikinimas, kad jį apnuodijo.**